

Дата проведення - 06.04. 2020 . Викладач. Алмашій М.І.

Практичне заняття.

Тема. «Відлига» в українській літературі та мистецтві. Шістдесятництво в Українській культурі.

Пояснення навчального матеріалу

План

1.Історичні умови розвитку української культури.

2. Здобутки української науки.

3.Реформи в системі освіти.

4.Десталінізація та її вплив на літературно-мистецьке життя. Шістдесятники.

Основні дати:

1955 р. – стаття О. Довженка “Мистецтво живопису і сучасність”. Початок “відлиги” в українській літературі.

1957 р. – запущено перший штучний супутник Землі.

1957 р. - вихід друком збірки Л. Костенко “Проміння землі”.

1958 р. – реформа освіти, запровадження обов’язкового 8-річного навчання.

1959 р. – засновано клуб творчої молоді “Супутник” у Києві.

1960 р. – уведено в дію перший атомний реактор.

1961 р. – політ у космос Ю. Гагаріна.

1.Історичні умови розвитку української культури

Заповнення таблиці «Умови розвитку культури в період «відлиги». § 8, с. 62.

Сприятливі умови розвитку культури	Несприятливі умови розвитку культури

(Послаблення адміністративного тиску, політики самоізоляції; лібералізація суспільно-політичного життя; децентралізація; припинення політичних репресій; курс на «злиття націй»; залишковий принцип фінансування; русифікація; курс на формування нової людини – будівника комунізму; непорушність офіційної ідеології.)

Робота зі словниками (поясненням термінів та понять: відлига, реабілітація, ідеологізація, культ особи, лібералізація, русифікація, шістдесятництво.)

2. Здобутки української науки.

(Створення фотокалажу «Здобутки української науки періоду десталінізації»

§ 8, с. 62-64, перегляд презентації за посиланням <https://ppt-online.org/37285>)

Щороку зростала кількість науковців. Великим досягненням науки тих років стало дослідження космосу. Перший політ людини на космічному кораблі відбувся 12 квітня 1961 року. Слави першого космонавта зажив Юрій Гагарін. Українські вчені й машинобудівники брали активну участь у космічних програмах.

Україна стала одним із центрів розвитку кібернетики. За цикл праць із теорії цифрових автоматів академік В.Глушков удостоєний Ленінської премії. Саме українські науковці та інженери спроектували цифрову машину «Київ», машини «Дніпро», «Промінь» та інші. При Фізико-технічному інституті АН УРСР побудовано найбільший у світі прискорювач електронів. Колектив Науково-дослідного конструкторсько-технологічного інституту синтетичних надтвердих матеріалів АН УРСР одержав перші штучні алмази. Україна

продовжує тримати першість у галузі електрозварювання. Помітною подією в науковому житті країни стало видання першої універсальної «Української Радянської Енциклопедії».

Висновок: незважаючи на успіхи, можна констатувати — Україна залишалась науковою периферією СРСР, традиційним був переїзд талановитих учених на роботу до Москви, Новосибірська, в результаті чого на 10 тис. жителів України припадає лише 16 науковців, тоді як у Росії – 33 наукових працівники.

3. Реформи в системі освіти.

Багато робилося в освіті. 1956 р. — створення Міністерства культури УРСР; 1958 р. — запровадження обов'язкового восьмирічного навчання; квітень 1959 р. — Верховна Рада УРСР ухвалила Закон «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про подальший розвиток системи народної освіти в УРСР», за яким вивчення української мови дітьми здійснювалося за бажанням батьків;

8 березня 1963 р. — зустріч М. Хрущова з творчою інтелігенцією;

1963 р. — республіканська конференція з питань культури української мови.

Охочі мали змогу навчатися в професійно-технічних училищах, технікумах, інститутах та університетах. Однак умови життя за тих років для більшості нашого народу були гіршими, ніж в інших, розвиненіших, країнах. Люди не мали змоги докладати весь свій талант, здібності до розвитку української культури, господарства, оскільки чималих зусиль потребувало загальнодержавне будівництво - підкорення Сибіру й спорудження Байкало-Амурської магістралі (залізниці), розвиток сільськогосподарського виробництва на цілих землях Казахстану тощо. Саме за тих років було схвалено розпорядження про обов'язковість вивчення української мови в школах, що незабаром спричинило звуження її використання. Так, у вищих навчальних закладах, особливо технічного та природничого профілів, віддавали перевагу російській. Скорочувалася кількість українських шкіл, україномовних газет, журналів тощо. Це не могло не турбувати.

Напередодні реформи в пресі розгорілась дискусія щодо принципів і напрямів реформування школи (1958). Багато суперечок викликав пункт: батьки учнів самі повинні обирати мову, якою будуть навчатися їхні діти. Така теза не отримала підтримки навіть серед вищого партійного керівництва КПУ, які вважали, що українська мова має залишатися обов'язковою для вивчення. На захист української мови висловлювався і перший секретар КПУ П. Шелест. Було зрозуміло, що батьки з метою полегшення майбутньої кар'єри своїх дітей обиратимуть у школах російську мову навчання. Проти такої тези виступила й українська творча інтелігенція. У резолюції партійних зборів київських письменників було заявлено: «Віддати лише на волю батьків вирішення питання, яку мову в обов'язковому порядку вивчатимуть їх діти,— не можна!». Однак Хрущов виявив твердість і наполіг на тому, щоб у республіканському законі про народну освіту залишився пункт про факультативність вивчення української мови.

На початку 1960-х років процес русифікації ще не набув загрозливого характеру, а нові зміни у школі дали позитивний результат у справі національного відродження.

За реформою народної освіти передбачався перехід до обов'язкового 8-річного навчання. Розширювалась мережа шкіл-інтернатів. Політехнізація освіти призвела до того, що учень, виходячи зі стін школи, отримував найбільш поширені в промисловості і сільському господарстві професії.

4. Десталінізація та її вплив на літературно-мистецьке життя. Шістдесятники.

Завдання учням: зафіксувати у зошитах імена діячів культури даного періоду та їхні основні здобутки цього часу. Учні користуються роздатковим матеріалом.

Розповідь учителя + презентація «Шістдесятники»

Період хрущовської «відлиги» був характерний певним відновленням історичної справедливості — поверненням в українську культуру імен незаслужено забутих або несправедливо репресованих. Та поряд з процесом «українізації» починається нова хвиля русифікації. Поштовхом до неї стала освітня реформа.

Покоління митців «відлиги» не вписувалося у жорсткі ідеологічні межі «будівника комунізму». Згодом це покоління митців отримало назву «шістдесятники».

«Шістдесятництво» - це рух творчої молоді, яка сповідувала оригінальну тематику, нові думки, відмінні від офіційних, й стала ядром інтелектуальної опозиції режиму в Україні 60-х років.

Знаковим документом нової хвилі вітчизняного відродження стала праця Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?» (1965). Цей твір відомий український літератор старшого покоління Б. Антоненко-Давидович влучно назвав референдумом покоління.

На формування світогляду «шістдесятників» значною мірою вплинула гуманістична західна культура. Закономірним наслідком цих впливів було відродження інтересу до багатств української культури. Виникла потреба відшукати власне місце не поряд зі «старшим братом», а в контексті загальносвітової культури. Говорити про шістдесятників непросто, але необхідно, їх називали совістю епохи.

Як ви гадаєте, чому?

Молоді письменники, художники, інженери, вчителі, лікарі, журналісти, науковці, занепокоєні долею рідної землі, відважилися на протест проти нищення української культури й мови, проти перекручень історії, проти брехні й пристосуванства, переслідувань за слово й думку, незаконних арештів та безпідставних вироків. У віршах, статтях, картинах, театральних виставах, кінофільмах, лекціях вони зверталися до своїх співвітчизників з правдивим і щирим словом про минуле й сьогодення України.

Нині неможливо уявити українську літературу без імен шістдесятників Василя Симоненка, Ліни Костенко, Миколи Вінграновського, Івана Драча, Василя Стуса, Івана Дзюби, Євгена Сверстюка, Івана Світличного. Творіння художників Алли Горської, Панаса Заливахи, Людмили Семикіної, Галини Севрук увійшли до золоті скарбниці українського малярства.

Своїми працями пробуджували інтерес до минулого України, переконливо доводили, що українці - великий народ, гідний своєї державності.

З посеред різних думок про подальшу долю України визрівала вимога виходу її з СРСР та створення Української незалежної держави. Але в клопотаннях про долю рідного народу та його культуру партійні можновладці вбачали зазіхання на свою владу. Так почалися переслідування й цькування шістдесятників. Звільнення з роботи, арешти, ув'язнення, табори суворого режиму, заслання, психіатричні лікарні, передчасні смерті - ось що чекало чесних, талановитих людей, єдиною провинкою яких була любов до України.

Провідне місце серед покоління молодих поетів належало В. Симоненку. Основною ідеєю його творчості була безмежна любов до рідної землі. Стрімко увійшла в українську літературу наприкінці 1950-х років Ліна Костенко. Її поезія засвідчувала непересічний талант поетеси, її природну мудрість глибоко філософськи осмислювати дійсність, генерувати нові оригінальні думки, подаючи їх у чудовій поетичній формі.

Виступи учнів, які знайомлять з життям і творчістю Л. Костенко, В. Симоненка, І. Драча, Івана Дзюби, Василя Стуса. (тези з біографії)

Активна діяльність шістдесятників не могла не налякати владні структури. 8 березня 1963 р. після зустрічі М. Хрущова з творчою інтелігенцією, на якій він піддав брутальній критиці митців, розпочалася чергова ідеологічна кампанія проти шістдесятників. Критика доповнювалася адміністративними заходами: забороною друкувати твори, влаштовувати творчі вечори, забороною існування клубів тощо.

Під таким тиском частина інтелігенції відійшла від активної громадської діяльності, зосередившись на професійній діяльності, не йдучи на конфронтацію з владою і висловлюючи свої ідеї в завуальованій формі. Інша частина — залишилась на своїх позиціях, ставши в опозицію до існуючої влади, тобто дисидентами (незгодними).

Повертаючись до проблемного питання нашого уроку :

«Що впливало на розвиток культури 50- 60 років ХХ ст.?», ми можемо зробити висновок, що тиск влади, переслідування творчої інтелігенції, в якій можновладці вбачали зазіхання на свою владу, впливав на розвиток української культури.

Закріплення матеріалу

Політична лібералізація сприяла появі покоління „шістдесятників” – людей, які намагалися надати радянському соціалізму „людське обличчя”, стримати політику русифікації в Україні. Друга половина 50-х перша половина 60-х рр. – це період стрімкого злету української науки, літератури, мистецтва. Але загалом культурний розвиток України періоду „відлиги” мав такий самий суперечливий характер, як і сам цей період.

VII. Домашнє завдання: §8, 62-68 с.

1. Підготувати доповіді: «Історичний портрет І. Дзюби», «Історичний портрет Л. Лук'яненка»
2. Розробити буклет на тему: «Шістидесятники» – совість української культури ».
3. **Перегляд відео - ШІСТДЕСЯТНИКИ, ч.1 // Машина Часу**
<https://www.youtube.com/watch?v=FiUsuHomUW4>